FERİT EDGÜ

Yaralı Zaman*

Bir Doğu Yolculuğundan Notlar

Anlatı

*SEL

YARALI ZAMAN*

Bir Doğu Yolculuğundan Notlar

FERİT EDGÜ 1936'da İstanbul'da doğdu. Öykü, şiir, roman, deneme türünde yapıtlar verdi. *Bir Gemide*, 1979 Sait Faik Hikâye Armağanı. *Ders Notları*, 1979 Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü. *Eylülün Gölgesinde Bir Yazdı*, 1988 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü.

Ferit Edgü'nün kitapları yayınevimiz tarafından yayımlanmaktadır:

Tüm Ders Notları
Yazmak Eylemi
Abidin
Doğu Öyküleri
Hakkâri'de Bir Mevsim
Kimse
Nijinski Öyküleri
Van Gogh / *Yüz Yıl Sonra*
Biçimler, Renkler, Sözcükler
Şimdi Saat Kaç
Kaçkınlar
Devam
İnsanlık Halleri
Paraboller
Leş *(Toplu Öyküler)*

*SEL YAYINCILIK / ANLATI

*SEL YAYINCILIK
Piyerloti Cad. 11 / 3 Çemberlitaş - İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85 Faks: (0212) 516 97 26

http://www.selyayincilik.com
E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

*SEL YAYINCILIK: 505
ISBN 978-975-570-511-8

YARALI ZAMAN
Bir Doğu Yolculuğundan Notlar
Ferit Edgü
Anlatı

© Sel Yayıncılık, 2011

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı
Kapak ve teknik hazırlık: Gülay Tunç
Kapak görseli: Abidin Dino

Birinci Baskı: Eylül 2007 (Can Yay.)
Sel Yayıncılıkta Birinci Baskı: Temmuz 2011

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası
Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203
Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Ferit Edgü

Yaralı Zaman

Bir Doğu Yolculuğundan Notlar

Anlatı

Samih RİFAT'ın anısına

Yaralı gövde, yaralı yurt
Yaralı zaman –

Seferis, Günlük

ÖNDEYİ

Kadın,
Neyin var, diyor.
Hiç, diyor Adam. Hiçbir şeyim.
Burdasın ama, sanki burda değilsin, diyor Kadın.
Yakında gidiyorum, diyor Adam.
Nereye, diye soruyor Kadın.
Doğuya. Dağlara.
Kadın elindeki çubukları bırakıyor.
Bunu bekliyordum, diyor.
Adam susuyor.
Kadın soruyor: Niçin?
Gazete gönderiyor.
Oraya gönderecek senden başkasını bulamadılar mı?
Ben istedim, diyor Adam.
Dünya gözüyle bir kez daha görmek için mi, diye soruyor Kadın.
Gözlerinde acılı bir gülümseme.
Belki.
Dağları özledin, öyle mi?
Belki.
İnsanları da özlemiş olmalısın.
Susuyor Adam.
Birbirlerini öldüren insanları?
Susuyor Adam.
Soruyor Kadın:
Akan kanı durduracağını mı sanıyorsun?

Hayır, diyor Adam.
Öyleyse niçin?
Gitmek için, diyor Adam.
Ama yıllar önce gitmiştin.
O çok önceydi.
Değişen bir şey yok, diyor Kadın.
Göreceğiz.
Ölüleri mi göreceksin? Yoksa onları gömmeye mi gidiyorsun?
Susuyor Adam.
Ben bu yemeği yiyemeyeceğim, diyor Kadın, kalkıyor.
Televizyonu kapa, diyor Adam.
Kadın oturduğu yerden televizyonu kaparken soruyor:
Bir içki ister misin?
Yanıtı beklemeden kalkıyor, bir içki hazırlıyor. Adama kadehi uzatırken: Bu gece son gecemiz mi?
Evet.
Öyleyse, eski günleri analım, diyor Kadın, Konuşalım. Gözün arkada kalsın istemem.
Susuyorlar.
Kadın çoktan dalıp gitmiş.
O göl kıyısındaki kenti anımsıyor musun, diyor birden.
Göl kıyısındaki otel, diyor Adam, uzun yıllar önceydi.
Evet, sen kuzeyden, ben güneyden geliyordum.
Ben kuzeyden gelmiştim, doğru, diyor Adam.
Yemekten sonra, gölü çevreleyen dağlara çıkmıştık.
Anımsıyorum.
Gülüyor Kadın:
Ama o dağlar başka dağlardı.
Unutmadım, diyor Adam.
Nasıl unutursun, diyor Kadın. O ilk çığlığı attığımda çığdan korkmuştun.
Gülümsüyor Adam.
Susuyorlar. İçkilerini yudumluyorlar. Cigaralarından bir-iki duman çekiyorlar.

Susuyorlar.
Kadın içkisini yenilemek için kalktığında, Bana son bir kez, o göl kıyısındaki ilk gecemizi anlatır mısın, diyor.
Döndüğünde üzerinde ipek bir sabahlık var Kadının. Adamın önünde diz çöküp, ilkin gömleğini çıkarıyor. Sonra ayakkabılarını. Sonra çoraplarını. Sonra pantolonunu. Başını, Adamın bacak arasına gömüyor. Adamın eli Kadının saçını okşuyor. Ve duyulur duyulmaz bir sesle, uzun bir aradan sonra buluştukları o göl kıyısındaki kentteki ilk gecelerini anlatıyor.
Cümleye dönüşmeyen tek tek sözcüklerle. Sonra susuyor.
Sanırım, başka bir yerdeyim. Sanırım, bir düş görüyorum. Peki, bu üstümdeki kim? Bu saçlar? Bu beni içine çekmeye çalışan derin, karanlık, yapışkan kuyu?
Adam bir an gözlerini açıyor.
Ve açar açmaz – tavanın kirişleri arasından fırlayan bir dağ geyiği. Sonra bir ikincisi, sonra bir üçüncüsü...
Bir sanrı bu, diye düşünüyor.
Gözünü yummak istemiyor.
Öylece seyrediyor.
Bu kez daha hızlı, birbiri ardı sıra, kaçan, kovalayan, kovalanan dağ geyikleri.
Uzun bir süre dağın doruklarında dolaştıktan sonra, bir anda bir uçuruma yuvarlandı Adam. Yuvarlanırken de bir çığlık attı.
Dağ geyikleri artık bir ormana dönüşmüş olan tavandan akın akın akıp gidiyorlardı.
N'oldun, dedi Kadın.
Görmüyor musun, dedi o.
Kadın gözlerini tavana çevirdi.
Evet, dedi. Görüyorum.
Dağ geyikleri onlar, dedi Adam.
Dağ geyikleri, evet, dedi Kadın.
Karacalar, ceylanlar, yabanıl keçiler... Böyle olacağını biliyordum, dedi.
Bir yanılsama mı bu?

Hayır, değil, dedi Kadın. Ben de gördüğüme göre, değil.
Peki ne bu?
Seni hep birlikte uğurluyoruz, dedi Kadın. Şimdi gözlerini kapa ve ben aç deyinceye kadar açma.
Adam gözlerini kapadı.
Uzun bir zaman geçti. Adam bir düş daha gördü. Ama düş henüz bitmeden, bir ses, Aç gözünü, dedi.
Adam gözlerini açtı:
Dağlar.

Kim sana buraya gel dedi? Burası tekin bir yer değildir. Yedi gündür kar yağıyor.
Elbet yağacak.
Kurtlar iniyor.
Elbet inecek.
Gece silâh sesleri.
Elbet duyulacak.
Sen kendine dikkat et. Ne kim vurduya git, ne de kurda kuşa yem ol. Sen bize lâzımsın.
İlk kez biri benimle böyle konuşuyordu.
Tipi. Göz gözü görmüyor.
Gocuğumun içine girip saklandım.
Göz kapaklarım kapanıyordu. Ama uyumamaya çalışıyordum. Uyursam bir daha uyanamayacağımı biliyordum.
Sen bize lâzımsın.
Ben kime lâzım –
Kim kime lâzım, bu dağ başında, bu soğuk cehennemde?
Başlığımı çıkardım.
Tipi dinmiş. Çevremde beş-altı çocuk. Onlara gülümsemeye çalıştım.
Onlar da bana güldüler.
Nerden gelirsin sen?
Nereye gidersin sen?
Ji vir û pê de rê nîn e.
Qey tu nizanî?
Demli çay vardı. Yufka ekmeği ve otlu peynir.

Şekersiz çaydan bir yudum aldım.
Biri elimden tutup bir eve götürdü.
Sonrası derin, ılık bir karanlık.
Nexêr, tariyeke mîna qeşayê.
Reştarî.

Darmadağınık yerleşim bölgelerinden geçiyoruz.
Uzakta, kayaların arasında yitmiş köyler, mezralar, kömler.
Birbirleriyle hiç ilişkileri yok gibi.
Yollar görülmüyor. Görünenlerse köyleri, mezraları, kömleri birbirine bağlamak yerine ayırıyor gibi.
Nerde başladığı, nereye ulaştığı belli olmayan bir patika.
Suya inen bir başka patika. Bir tepeye kıvrılan bir patika.
Sanki bir labirentin yolları. Sonra hiçbir şey. Tek tük ağaç.
Niçin bir arada değiller? Niçin böyle birbirlerinden kopuk kopuk yaşıyorlar?
Buranın insanı, diyor Vahap, bir arada yaşamayı sevmez.
Dağ başında, suyun berisinde bir ev görürsün. İn gibi bir şey.
Bir ahır sanırsın. Kapısını itip içeri girersin. Erkeğini bekleyen bir kadın karşılar seni. İçersi alacakaranlıktır.
Kış günleri, isli, dumanlı.
Bir kıyıda, gözünün seçmediği bir bebenin ağlayışını duyarsın.
Karanlıkta bir başka bebe, yerde sürünerek gelir senin ayaklarını bulur, sarılır. Küçük ellerin, ayaklarına sarılışında bir yakarma vardır: Bize dokunma. Bizi bağışla. Biz burda...
Sırtını bir kayaya vermiş bir ağıla bakarak bunları söylüyordu Vahap, rehberim.
İstersen, duralım ve kapıyı açıp girelim, dedi.
Başımı arkaya çevirdim.
Buna gerek yok. Anlattıklarınla karşılaşmayacak bile olsak, söylediklerin doğru olmalı. Çünkü böyle şeyler uydurulmaz.
Kaldı ki, sanırım, daha korkunç şeyler göreceğiz.

Bir köprüde durduk.
Cipten inip, köprüyü tutan Teğmene yaklaştım. Kendimi tanıttıktan sonra, köprünün karşı yakasında toplanmış insanları gösterip sordum:
Onlarla konuşabilir miyim?
Dillerinden anlıyor musunuz?
Hayır, dedim.
Öyleyse nasıl konuşacaksınız, dedi Teğmen. Onlar da sizin dilinizi bilmiyor.
Yanımda rehberim var, dedim, cipin arkasında oturan Vahap'ı göstererek.
Teğmen Vahap'a doğru baktı.
Konuşun, dedi. Ama köprünün bu yakasındakilerle.
Karşıdakilerle konuşmak yasaktır.

İnin-cinin top oynadığı ıssız yolda ilerlerken soruyorum rehberime:
Buralarda eşkıya yok mudur?
Yanıtı şoför veriyor:
Korkma beyim, senin eşkıya dediklerin buralara inmez; inse de bizim yolumuzu kesmez.
Vahap ekliyor:
Yükseklerde barınır eşkıya.
Silâhlarımızı almadığımıza iyi etmişiz, diyorum.
Doğru, diyor Vahap.
Şoför,
Buralarda av yoktur ki, alasın silâhını, diyor. Hem av olsa da avlanmak...
Vahap bitiriyor cümleyi:
Tanrı göstermesin!

Akın akın geliyorlar. Dağdan taştan kopmuş, geliyorlar.
Kadın, erkek, çoluk-çocuk. Bir insan seli.
Kiminin dengi omzunda. Kiminin silâhı. Katırına kadınını, çocuğunu bindirmiş. Ya da bir yaralıyı. Ölülerini getirmiyorlar, onları gömmüşler.
İki elini yana açıyor yanımdaki Yüzbaşı, Buraları bu kadar insanı barındıramaz ki, diyor. Sınırı aç, dediler, açtık.
Açmasaydık n'olacaktı ki? Gene geleceklerdi. Başka nereye gidebilirler ki?
İnsan seli. Yaklaştıkça acılarını daha iyi görüyoruz.
Mahşer günü bu, diye mırıldanıyorum.
Sen daha mahşeri görmedin, diyor Vahap.
Sanki bizim derdimiz bize yetmiyordu, diyor Yüzbaşı.
Aldırma komutan, diyorum. İki dert bir dertten ziyade değildir.
Hiçbir şey anlamamış, yüzüme bakıyor Yüzbaşı.
Bir cigara yakıyorum. Bir cigara da Yüzbaşıya uzatıyorum.
Ne demek istediniz, pek anlamadım, diyor Yüzbaşı cigarasını yakarken.
Doğrusu ben de bilmiyorum, diyorum.
Doğrusu ben de, diyor Vahap.

Bir kampta toplanmışlar.
İzin çıktı. Kampta dolaşıyoruz.
Fotoğrafçı, şaşkın, ordan oraya gidiyor, fotoğraflar çekiyor.
Bir kadın yaklaşıyor yanımıza,
Beni de yaz, diyor bana. Söyle ona benim de fotoğrafımı çeksin.
Adını soruyorum.
Besna, diyor Vahap'a kadın.
Çocuklarımın adını da söyle onlara. Azad, Behrem, Zuhan,
Lokman, Salih, Keve, Melek, Yusuf, Veysel, Ferman...
Çavani, diye soruyorum.
Bunu da nerden öğrendin, diyor Vahap, rehberim.
Onlardan, diyorum.
Azad ile Zuhan buradaymış, öbürlerini bilmiyor, diyor Vahap.
Sonra ekliyor: Bakalım daha neler öğreneceksin bu dağlarda?

İlk karşılaştığım köylüye,
Yolculuk nasıl geçti, diye soruyorum.
Köylü hiçbir şey anlamıyor. Sakalını sıvazlayıp,
Aleykümselâm, diyor.
Rehberime dönüp, Sorsana, diyorum.
Rehberim Vahap, Neyi sorayım, diyor.
Yolculuğu nasıl geçmiş, onu sor, diyorum.
Vahap kendiliğinden,
Nasıl geçsin ki, diyor. Kötü geçmiş. Yolculuk değil, yerlerinden, yurtlarından kaçışmış.
Ben sana değil, ona sordum, diyorum. Sor bakalım, kaç gün sürmüş yolculukları.
Vahap yaşlı adama bir şeyler söylüyor.
Yaşlı adam hesaplar gibi yapıyor.
Başını kaldırıp, sınırı oluşturan tepelere bakıyor ve onlara doğru konuşuyor.
Çevirsene, diyorum rehberime.
Altı ay kadar sürmüş, onu söylüyor, diyor rehberim.
Yaşlı adam tepelere karşı konuşmasını sürdürüyor.
Soruyorum: Ne diyor?
Vahap, Oğullarından biri dağlarda can vermiş, diyor.
Ölüsünü bile görememişler.
Yaşlı adamın sesine şimdi hıçkırıklar karışıyor. Topuğuyla toprağı dövüyor. Yerden taşlar alıp, sınıra doğru fırlatıyor.

Vahap, O da soruyor, diyor, niçin hep gençler ölüyor da,
biz yaşlılar yaşıyoruz, diyor.
Peki, şimdi nereye gideceklerini sor, diyorum.
Vahap yaşlı adama bir şeyler söylüyor.
Nereye git derlerse oraya gideceklermiş, diyor Vahap.

Adın ne, diye soruyorum, yolun kıyısında tek başına durmuş, karşısındaki tepeye bakan çocuğa.
Maral.
Sen nerdensin Maral?
Hiçbir yerden. Ben buralıyım.
Peki ne bekliyorsun burada?
Ağamı.
Nerde ki ağan?
Dağı gösteriyor:
Orda.
Kaç gündür buradasın Maral?
Çok gün oldu.
Ağanın geleceğini ne biliyorsun?
Herkes geliyor, o da gelir.
Gelirse seni köyde bulur. Gel seni köyüne bırakalım.
Başını iki yana sallıyor Maral. Sonra birden, bağırmaya başlıyor:
İşte geliyor, ben demedim mi, işte geliyor.
Çocuğun baktığı yere bakıyoruz.
Yamaçta, gözle görülen hiçbir şey yok.
Nerde ağan Maral, diyorum.
Dağın doruğunu gösteriyor:
İşte orda. Bak, bak aşağıya doğru iniyor.
Vahap'a bakıyorum.
Evet, diyor, ben görüyorum, işte orda, aşağıya doğru iniyor.
Ben size söylemiştim, diyor Maral.
Çocuğun düşü bu, diyor rehberim. Hadi biz gidelim.

Dağlarda yankılanan ses:
Mültecileri Bilbili mevkiindeki top sahasına ... sına...na... teslim... lim... ediniz... Arama sırasında ... sında... da... evlerinde...inde... mülteci... teci... eci... bulunanlar... anlar... lar... hakkında...ında... takibat... ibat... at... yapılacaktır... acak... tır... tır...
Yanımızdaki köylü,
Ne diyor bu, diyor.
Vahap, dağlarda yankılanan sözleri özetliyor.
Sınırı geçen kardeşimi teslim mi edeceğim şimdi, diyor köylü.
Daha çorbasını bile içmedi. Benim evim onun evi değil midir ki?
Başını iki yana sallayıp (iki Allah Allah çekip) uzaklaşıyor yanımızdan.

Öyle günler vardır ki hiç bitmez, demişti Vahap.
Haftalardan, aylardan daha uzun sürer. Gündoğumu ile günbatımı arasındaki süre öylesine uzundur ki, sanki zaman durmuş, güneş batmayacak sanırsın; Şu lânet olası gün bitsin, dersin; hayır, bitmez, bitmek bilmez.
Kimi günler böylesi uzundur, kimisi de çok kısa. Bakarsın, gün doğmuş. Bakarsın, batmış. Bu arada ben ne yaptım? diye sorarsın kendi kendine. Hiç.
Ama ben, doğrusunu istersen, böylesi günleri pek görmedim. Daha çok bitmek bilmeyen günleri, geceleri yaşadım. Gerçeğin kendi olan sanrılar, karabasanlarla dolu geceleri. Bir günde yaşlanan, saçları aklaşan insanları sen de tanımışsındır.
Burda günler, sen söylenenlere bakma, hep uzundur. Yaz da uzundur, kış da uzundur. Gecelerin ise süresi yoktur.
Ne masalı anlatıyorsun böyle durup dururken, dedim Vahap'a. Şunun şurasında iki gündür burdayız. Belki yarın izin çıkar yola koyuluruz.
Ben izni düşünmüyorum, dedi Vahap. Çünkü benim için iznin gereği yoktur. Ben istediğim yere, istediğim zaman giderim.
Ben zamanı anlatıyorum sana. Burdaki zamanı. Burda bir yabancı olan senin işine yarar diye düşünmüştüm.
Dağlara, dağların yalçın kayalarına, bulutlar içindeki doruklarına baktım. Birdenbire korkunç bir ayaz çıkmıştı sanki. İliklerime değin ürperdim.
Zamanı kimse kimseye anlatamaz, dedim. Bu dağ başında karşıma geçmiş böyle saçmalayıp durma.

Dağlar ayırmış onları, diyor Vahap, rehberim.
Yarıları burdadır, yarıları orda.
Neyin yarısı, diyorum.
Herkesin, her şeyin yarısı, diyor Vahap. Hemen hemen. Köylerin, soyların, aşiretin.
Böylece birleşmiş oluyorlar, diyorum.
Nasıl, diyor Vahap. Burdakinin ekmeği kendi çoluk-çocuğuna zor yetiyor.
Yanımıza bir köylü yaklaşıyor. Selâm verip soruyor Vahap'a:
Sen neden geldin buralara? Bilmez misin ki bombalıyorlar dağları. Bir bomba da buraya düşerse. Senin ne işin var burda?
Bilmez misin ki burda hayat yoktur, burda ölüm vardır. Ne işin var senin burda?
Böyle söyleyip bir cigara alıyor Vahap'tan, sonra geldiği gibi gidiyor.
Tanıyor muydun, diye soruyorum Vahap'a.
Amcam olur, diyor Vahap. Bin amcamdan biri.

Hayvanlarıyla kaçmışlar.
Yalnız at ve katır değil, otuz-kırk baş koyun da getirmişler.
Ama çoğu, yolda telef oldu, diyor aralarından biri.
Ağlamıyor. Hattâ sanki gülüyor.
İki yaralı koyunu sırtlarında taşıyıp getirmişler.
Az ötedeki koca kazanı gösteriyor:
İkisi de şimdi kazanın içinde.
Kaynayan kazanın başında bir kadın.
Karnı burnunda.
Kazanın kapağını açıp karıştırıyor.
Ağır bir et kokusu.
Kısmet dağın bu yakasında doğurmakmış, diyor.
Ha orası, ha burası, bebe için ne fark eder?
Böyle mi diyor, diye soruyorum Vahap'a.
Evet, böyle diyormuş.
Çocuğunun adını da Ferman koyacakmış.
Burada âdettir, diyor Vahap, gurbette doğan çocuğa Ferman adı verilir.
Sonra ekliyor: Yemeğe bizi de bekliyorlar.

Bir taşın üzerine oturmuş, defterimi çıkarmış notlar alıyorum.
Bir köylü yaklaşıyor yanıma. Durup bakıyor.
Yazmayı bırakıp ben de ona bakıyorum.
Bir mektup da benim için yazar mısın bey, diyor.
Yazarım, diyorum. De bakalım.
Yaz öyleyse, diyor. Onu hiç unutamadığımı yaz. Düşlerimden çıkmadığını, yaz. Yazdın mı?
Yazdım.
Yaz öyleyse, diyor. Dağları sağ-salim aşıp geldik. Ama buradan nereye gideceğiz, belli değil. Yazdın mı?
Yazdım.
Gittiğimiz yerden sana haber salarım. Gelir bulursun beni.
Ya da ben seni.Yazdın mı?
Yazdım.
Hepsi bu, diyor. Şimdi ver o kâğıdı bana.
Defterin yaprağını koparıp uzatırken soruyorum:
Peki, kime yazdık bu mektubu?
O bilir, diyor.
Kâğıdı dörde katlayıp cebine sokuyor.
İyi de, nasıl ulaştıracaksın mektubunu, diyorum.
Eh, bi giden bulunur herhalde, diyor.

Elimde fener, dolaşıyorum.
Çocuklar, üstlerinde battaniye, serilip yatmışlar.
Kadınlar görülmüyor.
Erkekler, dördü beşi bir arada dolaşıyorlar.
Dudaklarında cigara, gecenin içinde, ateşböcekleri gibi yanıp sönüyor.
Öylesine yavaş konuşuyorlar ki hiçbir sözcük duyulmuyor.
Yalnızca bir fısıltı.
Fenerimin ışığı, bebeğini emziren bir kadının üzerine düştü.
Bir eliyle bebeğini kucaklamış, bir eliyle memesini tutmuş.
Işıkta, şaşkın gözlerini görüyorum. Utanç değil, korku.
Başını bebesine doğru eğdi.
Fenerimi bir başka yöne çeviriyorum.
Birisi omzuma dokunuyor. Dönüyorum. Onun da elinde bir fener var.
Soruyor: Birini mi arıyorsun?
Kimseyi, diyorum. Hiç kimseyi. Ya da herkesi.
Gece olmuştur, git yat yabancı, diyor fenerli adam.
Ormanda ya da dağ başında kaybolmuş bir avcı gibi duyuyorum kendimi.
Burda. Bu insanların arasında. Sanki bir avın peşine düşmüş de, av beni dilediği yere götürmüş, sonra izini yitirmiş, şimdi, ne nerde olduğumu, ne nerden geldiğimi biliyorum.

Burdan git, diyor adam, elindeki fenerle işaretleyerek karanlık içinde bir yönü, Doğru git, burdan çıkarsın.
Sağ ol, diyorum.
Benden göstermesi, diyor adam. Gerisi sana kalmış.
Hadi uğurlar ola.

Burda bizi yargılarlar mı, diyor aralarından biri.
Burda sizi neden yargılasınlar, diyorum.
Sınırı geçtik, diye.
Sınırı daha önce de geçmiyor muydunuz, diyorum.
O zamanlar başkaydı, diyor öbürü.
Kimse yargılamaz sizi. Burda kendi yurdunuzdasınız, diyorum.
Ne dedin, diyor Vahap.
Korkmamaları gerektiğini söyle onlara, diyorum.
Bu dağlarda korkmadan yaşanır mı Beyim, diyor Vahap.
Doğrusun Vahap, diyorum. Ama korkarak da yaşanmaz.
Karşımdaki iki dağlı, konuşmamızı anlarmış gibi gülüyorlar birlikte.

Gece.
Bir türkü yükseliyor.
Bir kadın sesi.
Türküden çok bir inilti, bir yakınma.
Bu nerenin türküsü, diyorum.
Türkü değil, bir ağıt, diyor Vahap.
Ne diyor?
Yeni yakmış olmalılar, bilmiyorum.
Susuyor. Gecenin içinden gelen bu ağıtı dinliyor.
Sonra, uzun bir sususuştan sonra, *Bu dağları bilirdim, gurbeti bilmezdim,* diyor. Gece *yüreğimde bir hançer,* diyor. *Kim sapladı bu hançeri, bilemem,* diyor. *Gel hançeri çıkar,* diyor. *Gel hançeri çıkar,* diyor.
Akan kanım...
Devam etme, diyorum. Ben bu ağıtı daha önce dinlemiştim.
Hiç sanmam, diyor Vahap. Ben bile duymamışken...
Sizin ağıtlarınız birbirinin aynı, diyorum. Sesimi yükseltiyorum. Tümü birbirinin aynı. Sonra rehberimin gönlünü almak istercesine,
Ölüm gibi, diyorum.

Karanlığın içinde kımıldayıp duran karaltılar.
Vahap'ı çağırıyorum.
Karaltılar duruyor. Bir an. Sonra aralarından biri yanıma yaklaşıyor.
Beni mi çağırmıştın, diyor.
Ses, Vahap'ın sesi değil.
Vahap'ı çağırmıştım ben, diyorum.
Vahap benim, diyor karanlıktaki ses.
Çakmağımı çıkarıp yakıyorum. Karşımdaki adamın yüzüne tutuyorum:
Sakallı, yaşlı, yorgun bir yüz.
Benim çağırdığım Vahap değilsin sen, diyorum.
Öyleyse bir cigara ver de gideyim, diyor adam. Nicedir senin gibi birini bekliyordum burda.

Gece.
Ateşin çevresinde toplanmışlar.
Bir köşede, saklanır gibi, cigaramı yakmış onları dinliyorum.
Biri, Nereye gideceğiz yarın, diye soruyor.
Yanındaki, Gene buradayız, diyor.
Ya öbür gün?
Gene buradayız.
Hep burda kalacak değiliz a, diyor söze başlayan.
Sözüm ona baba ocağına döndük, diyor bir başkası. Ama nerde baba ocağım?
Ne bilem, ne bilem, ne bilem, diyor öbürü.
Bu ne yazgı! diyor karşısındaki.
Sonra, yaşlı bir kadın sesi, Yaşıyoruz ya, diyor, sen ona şükret.
Vahap çeviriyor, ben kafamın içinde yazıyorum.

Sonra gecenin içinden çıktılar.
Yere sürüne sürüne.
Kayalara çarpa çarpa.
Gecenin içinden çıktılar.
Birer birer.
Her çıkan adını söyledi.
Çünkü herbirinin bir adı vardı.
Adını söyleyen sınırın berisine geçti.
Bir tüfek aldı.
Yeniden geceye döndü.

Sonra suyun içinden çıktılar.
Buz gibiydi su. Çıktılar.
Dışarısı da buz gibiydi.
Dışarının içine girdiler.
Girmeden soylarını söylediler.
Çünkü herbirinin bir soyu vardı.
Soylarının adını söyleyen dışarıya girdi.
Her girene bir silâh verildi.
Hiçbiri sormadı: Niçin?

Sonra cehennemin içine girdiler.
Cehennemdi. Ateş. Dört bir yanları.
Orda kim varsa öldürdüler.
Çocukları öldürdüler. Kadınları.
Bebeleri. Koyunları. Tokluları.

Kurtları. Köpekleri.
Erkekler zaten yoktu.
Otları öldürdüler. Taşları.
Toprakları. Ağaçları.
Geceyi ve gündüzü.

Cehennemdi.
Nereye, nasıl çıkacaklarını bilmiyorlardı.
Yalnız öldürüyorlardı. Kimi öldürdüklerini
bilmeden. Yalnızca öldürmek için.
Dağlardaki kar kana dönüştü.
Zap kıpkızıl akmaya başladı.
Görenlerin gözü kör oldu.
Duyanların kulağı sağır oldu.
Anlatanların dili tutuldu.
Yazanların kalemi kırıldı.

İlerliyoruz.
Yolumuz üstünde yalnızca askerlerin cipleri.
Yol boyunca yalnızca silâhlı askerler.
Arada bir alçaktan uçan helikopterler.
Solumuzda sınır taşları.
Karşı tarafta in-cin top oynuyor.
Birden, sınır suyunda bir kalabalık, bir bağırtı.
Duruyoruz.
Kadınlar çamaşır yıkıyor. Yıkadıkları çamaşırları çakılların, çalıların üzerine sermişler.
Erkekler ortada yok.
Yalnızca kadın ve çocuklar.
Bir resimlerini çekseydin, diyor Vahap.
Çektim, diyorum.

Sabah.
Suyun kıyısında çamaşırlarını yıkayan kadınlara bakıyorum.
Elleri mosmor.
Çalılığın üzerinde bir kuş gördüm. Bugüne kadar görmediğim bir tür. Kuyruğunu sallarken dönüp ardına bakıyor.
Kadınlar da ona bakıp gülüşüyorlar aralarında.
Yanlarından geçerken birer portakal uzatıyorum kadınlara, hiçbir şey söylemeden.
Armağanlarını göğüslerinden içeri atıyor kadınlar – onlar da hiçbir şey söylemeden.
Çocuklar için, diyor Vahap.

Bari ölmeden çocuklara yiyecek bir şeyler verseydiniz, dedim.
Niçin, dedi.
Hiç değilse tok ölsünler, dedim.
Kendimizi kandırmayalım, dedi. Hâlâ anlamadın mı, burda söz konusu olan vicdan sorunu değil.

Dürbünü gözlerime götürüp ayarlıyorum. Karşı yamaçta kurtlar. Böylesini hiç görmemiştim. Bir sürü, on-on iki kurt, bir geyiğin peşinde. Tek başına bir geyiğin. Nereye kaçacağını bilemeyen, sağa, sola şaşkın, kuşkulu gözlerle bakıp kaçmaya çalışan geyiğin.
Geyik (sanki) bana doğru geliyor.
Gizlendiğim kayanın ardından çıkıp, dürbünü indiriyor, tüfeğimi alıyorum, ağzım kupkuru. Bir köpeğim varmış gibi, yanıma bakıyorum, ayakucuma. Köpek yok. Vahap tüfeği doğrultmuş, Hadi, birlikte ateş edelim, diyor.
Dur, diyorum. Biraz daha bekle. Ama çok geçmeden, kurtlardan biri, geyiğe varıyor, boynuna atlamaya çalışıyor, ama geyik, bir an durup, boynuzlarını kurdun böğrüne saplıyor, sonra, yeniden kaçmaya koyuluyor, havada zikzaklar yaparak kaçıyor. Kurt sürüsü şaşkın. Dürbünü yeniden gözlerime götürüyorum ve kar üstündeki kan izlerini ayırmsıyorum.
Vahap, Ben ateşliyorum, diyor.
Ben de dürbünü bırakıp tüfeğimi alıyorum yeniden. Omzuma yerleştiriyorum. Bu kez, yalnızca sol gözümle tüfeğin dürbününden izliyorum kurtları ve geyiği. Geyiği ve kurtları. Birden, kulağımın dibinde tüfek sesi.
Vahap tetiğe bastı. Ama karavana.
Bu kez, ben basıyorum tetiğe. Sürünün başındaki kurt arka ayakları üzerine doğruluyor, sonra karların üzerine düşüyor.
Diğer kurtlar bir an dağıldılar, sonra gene bir anda toparlandılar. Kısa, çok çok kısa bir süre duraklamış olan geyik yeniden koşusuna başladı. Ama önü uçurum. Uçuruma geldiğinde geyik durdu.

Başını çevirip geriye, yaklaşan kurtlara baktı. Sonra, kendini uçurumdan aşağı bıraktı.
Donup kalmıştım.
Kurt sürüsü uçurumun kıyısına vardıklarında durup kayaların üzerinde yatan geyiği seyrettiler. Huysuz huysuz tepindiler.
Karları savurdular. Ama içlerinden biri olsun, uçurumdan aşağı inip avına varmayı göze alamadı.
Tüfeğimi bırakıp Vahap'a baktım.
Vahap, çaresiz, omuzlarını kaldırdı. Tüfeğini kayaya dayayıp, göğsünden çıkardığı tütün kesesinden bir cigara sarıp bana uzattı. Sonra, bir tane de kendisi için sardı.
Ömrü bu kadarmış, dedi.
Cigaramdan bir duman çektim.
Elimde bir makineli olsaydı ömrü uzardı, dedim.

Ya da

Kurtarman içinse hiçbir şansın yok.

Yeniden dürbünü alıp bakıyorsun.

Geyik soluk soluğa. Bir kurt daha yaklaşıp pençe atıyor. Bu kez düşmüyor geyik. Seni onlardan (geyik ve kurtlardan) ayıran uçurumun tam kıyısına geliyor, bir an, dönüp ardına bakıyor ve ardında aç kurt sürüsünü görüp kendini uçurumdan aşağıya, boş- luğa bırakıyor, aşağılarda karla kaplı kayalara, kayalara, kayalara çarpıyor, dürbünle izliyorsun, bu avcılık yaşamında ilk ve kuşkusuz son kez gördüğün intihar olayını.

Kurtlar uçurumun kıyısına geldiklerinde duralıyorlar. Dürbününle izlemeni sürdürüyorsun. Kurtlar, uçurumun dibinde, düştüğü her karlı kayaya kanından izler bırakmış geyiğin paramparça bedenine bakmaktalar şaşkın. Bir-ikisi aşağıya inmeye çalışıyor ama bunu başaramayacaklarını hemen anlayıp, geri, orda durup bakanların arasına dönüyorlar..

O an, elinde bir makineli tüfek olmadığına yanıyorsun. Sanki bir öç duygusu. Sanki değil, öyle. Bir avcının, gerçek bir avcının hiçbir zaman duymaması gereken.

Dürbününü yukarıdan aşağıya, kurtlardan geyiğin ölüsüne doğru indiriyorsun. Başı kaykılmış.

Boynuzları paramparça. Sonra gözlerini görüyorsun. Gözlerinin ikisi de açık. Sanki gökyüzüne bakmakta.

Çömelmiş, sol elimi yanağıma dayamış, dalıp gitmişim. Öylesine dalıp gitmişim ki biri gelip dokunsa önümdeki uçurumdan aşağı yuvarlanacağım.
Nereye bakıyor, diye kırık bir ses duydum.
Başımı sesin geldiği yöne doğru çevirdim: Bir çocuk.
Gülümsemeye çalıştım.
Çocuk şaşkın gözlerle bana bakıyordu.
Bakışlarımı yeniden karşımdaki boşluğa, sarp kayalara, sonra dipte akan akarsuya çevirdim.
Öylesine yüksekteydik ki, kayalara çarpa çarpa akan, küçük çavlanlar yapan suyun sesini duymuyorduk.
Ama kulak kesilmiş dinliyordum:
Islak topraktan, yosunlu kayalardan, çalı çırpıdan yükselen sesleri.
Çocuk karşı yamacı gösterip, Bak, av, dedi.
Dürbünümü alıp baktım. Sonra dürbünü çocuğa uzattım.
Çocuk sordu: Tüfeğin yok mudur?
Yok, dedim.
Mirov qet bêtiving diçe nêçîrê? dedi çocuk.

Doğrulup, geri geri geldim.
Baş dönmesi.
Çocuğa, Hadi, düş önüme, dedim.
Bir kayaya bağlanmış at.
Kim var orda, diye soruyorum.
Hiç kimse, diye yanıtlıyor çocuk.

Sen beni mi izliyorsun, diyorum.
Min hespê xwe ji tere anîye, diyor çocuk.
Oturduğum kayadan kalkıyorum.
Fotoğraf makinemin objektifini, atının üzengisinden tutmuş, bana bakan bu küçük adama çeviriyorum.
Ben buraya ne aramaya gelmiştim ki bu çocuk gelip beni buldu?

Te xezalek kuşt.
Wê xwedayê min ê
Mezin bi xezalekê te bikuje.

Artık burdan kurtulmam gerekiyor.
Sanki buraya, özel bir av için çağrılmışım gibi bir duygu var içimde. Bir tuzak kurulmuş, kimin için bilmiyorum, ama tuzağın varlığını seziyorum.
Kendimi zorluyorum, kafamı çalıştırmaya çalışıyorum:
Bende bu av tutkusunu, yıllar sonra yeniden uyandıran ne oldu?
Bırakmışken yıllar yılı elime tüfeği almamışken, niçin birden içimdeki o ölmüş istek dirildi? Kim diriltti bunu? Kim verdi elime tüfeği?
Kim tanıştırdı beni bu yazarla? Niçin, nasıl bu olayların içine düştüm? Niçin bu olayların tanığı oldum?
Kendi, küçük yaşamını yaşayan biriydim. Ne değiştirdi beni?
Dağlar.
Dağlar ve insanlar.
Hayır, yalnızca dağlar.

Zap'ı görmeden dönme, demişlerdi.
Sonunda gördüm Zap'ı.
Dönüşümden tam üç gün önce. Tek başıma, silâhsız, korunmasız. köpeksiz çıkmış dolaşıyordum.
Karların eriyip oluk oluk aktığı güneşli bir gündü. Ayağımda çizmelerim, bacağımda dolağım, sırtımda gocuğum, başımda kefiyem bu olağanüstü görüntüyü belleğime kazımak istermişçesine kentin bir hayli dışına çıkmış, akarsuyun düzlüğe ulaştığı bir yere varmıştım. Baktım, uzakta bir kayık, ya da sal ya da bir kelek, öyle bir şey.
Üstünde yaşlı bir adam duruyordu. Hayır, kürek değil, ağ çekiyordu. Açıktan kıyıya doğru geliyordu.
Belki bir yardımım dokunur diye, aşağıya, kayığın, keleğin, salın, her neyse, yaklaştığı kıyıya doğru seğirttim. Varır varmaz da durup bağırdım. Ama ihtiyar balıkçı, eliyle uzaklaşmamı işaret etti. Bana mı? Çevreme bakındım, benden başka kimse yoktu. Yaşlı adama el sallayıp bir kez daha bağırdım.
İhtiyar balıkçının (şimdi onu daha iyi seçebiliyordum, ak sakallı, iki büklüm, sığ suya attığı geniş gözenekli ağı zorlukla çeken bir ihtiyardı) bu kadar zorlanmasına akıl erdiremedim. Yaşlılığına verdim.
Sandal kıyıya yaklaştıkça benden uzaklaşmamı isteyen el işaretleri biraz daha belirginleşti. Ama benim kıyıdan uzaklaşmak gibi bir niyetim yoktu. Nerden çıktığını bilmediğim uzun konçlu balıkçı çizmelerini belime değin geçirip suya daldım, sala doğru ilerledim.
İhtiyar, anlamadığım bir dilde bağırıp çağırıyor, bir yandan da ağını çekmeye çalışıyordu.

Ben ona, o bana doğru ilerleyerek birbirimize bir hayli yaklaştığımızda, ihtiyarın ağı çekmekte niçin zorlandığını anladım:
Ağın içi balık değil; kadın, erkek, çoluk çocuk insan cesetleriyle doluydu.
Bu kez çığlığı atan ben oldum.
İhtiyar, ağı bırakmadan doğruldu. Ağı sol eline aldı. Sağ eliyle alnında biriken terleri sildi.
– Git, dedim sana, diye bağırdı bu kez benim dilimden. Git buradan, işte görmek istediğini gördün. Şimdi defol git.
Gözümü ondan ayıramadan, kıçın kıçın kıyıya doğru dönmeye çalıştım. Bunu yaparken, suyun sürüklediği, ağa takılmış kadın ve çocuk cesetleri bacaklarıma çarpıp, aşağıya doğru akıp gidiyordu.
Bir çığlık attım. Uyandığımda, yüreğimin kafesini kırarcasına atışlarına karşın, gözlerimi öbür dünyada açtığımdan kuşkum yoktu.
Öğlene doğru, düşümün yorumunu dinlemek için kapısını çaldığım Şeyh Abdullah beni karşısında gördüğünde hiç şaşırmadı.
Buyur etti. Demli bir çay sunduktan sonra, düşümü dinledi. Sonra derin bir düşünceye daldı. Oturduğu minderden kalktı; kalın, deri ciltli el yazmalarından birkaçını çıkardı sandıktan. Okudu. Üfledi. Yeniden okudu. Sonra elinde yanmayan bir mum, yanıma gelip,
– Bu rüyanın yorumu olmaz, dedi. Sen rüyanda Zap'ı görmüşsün ve onu aynen görmüşsün.
Elindeki mumu uzattı.
– Al, bir gün karanlıkta kaldığında bu mumu yakarsın, dedi.
Hiçbir şey anlamadığımı görüp ekledi:
– Rüyanı yorumlayamadık, hiç değilse bir anlık, bir geceni aydınlatalım dedik.
Mum elime değdikten sonra anladım ki düşümün gerçek yorumu budur: Işık vermek için yana yana tükenecek olan nesne – ya da kişi.
Ayrılmak için ayağa kalktığımda Şeyh Efendiyle göz göze geldik. Utanır gibi bakışlarını kaçırdı. Tavana, duvarlara, yere baktı. Âdet olduğu üzere öpmem için elini de uzatmadı.

Ayakta sabahın sisi içinde uzağımdaki suya bakıyorum.
Cigara yaktım. Paltomun yakalarını kaldırdım. Elimdeki değneğe dayandım.
Were vir! Mere dûr!
Baktım. Hiç kimse yok suyun başında. İn cin top oynuyor.
Sudan bir duman yükseliyordu. Sanki sesi vardı dumanın.
Doğan güneşin kayalardaki yansımasını ve yüreğimin çarpışını dinledim.
Irmağın sesi tümünü bastırıyordu. Ne köpek havlamaları, ne kurt uluması. Hiçbir şey. Ne de bir tüfek sesi. Ne de, ne de bir at kişnemesi. Hiçbir şey. Sadece doğanın sesi. Akan su. Dünyanın soluğu gibi esen rüzgâr.
Bu sesleri dinledim.
Sonra duman dağıldı. Kayalardan yansıyan güneşin ışınları suya vurdu.
Suyun rengi değişti, kan gibi oldu.
Görmek istiyordun, al gör, dedim kendi kendime.
Cigaramı attım. Değneğime dayana dayana bulunduğum tepeden yola indim, oradan atlayıp suyun kıyısına vardım.
Şaşkınlıkla, kıyıda çömelmiş bir ihtiyar gördüm. Kımıldamadan öylece duruyordu. Sanki masaldan, bir efsaneden çıkıp gelmişti oraya.
Yaklaştım, tam ağzımı açıp bir şey söyleyecektim ki ihtiyar başını çevirdi ve susmamı işaret etti.
Sustum ve kımıldamadan olduğum yerde kaldım.

Bir süre sonra, ihtiyar elindeki ipi çekmeye başladı. Zorlanmaya başladığında, Durma öyle, gel yardım et, dedi.
Elimdeki değneği bıraktım. İhtiyarın bana uzattığı ipin ucundan tuttum, birlikte çekmeye başladık irili ufaklı balıklarla dolu ağı.

O sabah yaşadıklarımı Vahap'a anlattığımda, Vahap,
Sen bir düş görmüşsün, dedi. Bizim buralarda balıkçı yoktur.
Hiç olmamıştır. Biz ağ mağ bilmeyiz.
Ama birlikte çektik ağı, dedim.
Dedim a, sen bir düş görmüşsün, dedi Vahap. Bir sabah düşü.
Üstelemedim. Düşler de gerçektir, demekle yetindim.
Olabilir, dedi Vahap. Ama tersi doğru değildir.
Bir an durdu, sonra gülerek,
Ben niye yoktum yanında? diye sordu.
Bilmiyorum, dedim.
Çünkü düşlerde kimse kimseye rehberlik edemez de ondan,
dedi Vahap.

Niçin sana anlattıklarımı yazmıyorsun da, başkalarından dinlediklerini yazıyorsun, diyor Vahap.
Senin anlattıklarını da yazıyorum, diyorum.
Hayır, yazmıyorsun, diyor Vahap kırgın gibi. Yazdığını hiç görmedim.
Geceleri yazıyorum.
Doğru, geceleri yazıyorsun. Peki, geceleri yazdıkların benim anlattıklarım mı, diyor Vahap.
Bir bölümü de senin anlattıkların, diyorum.
Öbür bölümü, diyor Vahap, kuşkulu.
Öbür bölümü de benim gördüklerim, diyorum.
Bu yazdıklarını herkes okuyacak mı, diyor Vahap.
Herkes değil, diyorum, gene gülümseyerek. Ama birtakım insanlar sanırım okuyacak.
Okuyanlar beni bilecekler mi, diyor Vahap.
Elbet bilecekler, diyorum.
İyi, diyor Vahap, öyleyse anlatmaya devam edebilirim. Yoksa, artık ağzımı açıp bir söz söylemek istemiyordum.
Hadi, yat artık, diyorum, elimde kalemim. Yarın sabah erken kalkacağız.
Bilmez gibi konuşma, diyor Vahap. Bilmez misin ki ben geceleri uyumam.
Peki, öyleyse gözlerini niçin kapıyorsun, diyorum.
Bu kez kahkaha atan Vahap,
Bana bakanları aldatmak için, diyor.

Buraya acı çekmek için mi geldi Zap
Buraya seni bulmaya seninle konuşmaya geldi
Tohumlarını senin topraklarına ekmeye geldi
Sözcüklerini havaya saçıyordu Zap, gelip seni bulsunlar diye
Sözcükleri eli boş dönüyordu
Yoksa sen artık buralarda değil misin Zap
Sen de çoktan buralardan gittin mi yoksa
Benim yaşamım senin doğuşunla dağlarda akışın ve sonra çorak topraklarda yok oluşunun süreciyle sınırlı
Seni bilenle bilmeyen bir olabilir mi Zap
Seni bilenle acıyı yaşayan bir olabilir, o başka
Seni görenle namazı kılınmadan gömülenlerin yazgısı bir olabilir o başka
Seni bilenle ölüm korkusu olmayan, ölümü ve korkuyu bilmeyen bir olabilir, o başka
Senin taşlarına yüzlerce yüz çizip sularına bırakmak istiyor
Ve tüm sözcüklerini salların üzerinde sularına salmak istiyor
Bunun için burda, başka bir şey de istemiyor

Nereye gidiyoruz, diye sordu Vahap.
Ava, dediler, gittik. Elimiz boş döndük.
Sınıra, dediler. Ne var sınırda? İki yanda da insanlar. İki yanda da askerler. İki yanda da top-tüfek, ateş.
İki yanda da korku, dedi Vahap.
Gidip de ne göreceğiz?
Bunları.
Gidip ne göreceğiz?
İnsanları.
Onlara ne diyeceğiz?
Hiçbir şey. Onları dinleyeceğiz. Onların anlattıklarını dinleyeceğiz.
Bilmediğimiz bir şey anlatacaklar bize. Belki. Kim bilir.
Onlara ne vereceğiz?
Hiçbir şey. Fotoğraflarını çekeceğiz. Hoş geldiniz, diyeceğiz.
Nereye hoş geldiler?
Aramıza.
Tanrım, insanlar niçin oldukları yerde duramıyorlar?
İnsanları rahat bırakan var mı ki dursunlar?
Ağlama, diyorum yanıbaşımdaki kız çocuğuna,
Ağlama, senin baban da gelir. Gel şimdi sıcak bir çorba içelim.
Yana sarkmış, unuttuğum sol elimin içinde, terli, küçük bir elin varlığını duyuyorum. Avcumun içine alıyorum. Ona tutunup çadırımıza doğru ilerliyorum.

Biliyorum, kimsenin bekleyeceği yoktu.
Ölürsem cesedim gelmeyecekti.
"Bir kayanın dibine gömersiniz.
Üzerine bir taş filan da istemem."
Ölüm de umurumda değildi.
Ölüm yaşamanın bedeliyse, gerçekten umurumda değildi.
İşte, gidiyordum. Sırtımda çantam, içinde donum, fanilam, kazağım, bir de kalemimle defterim.
İşte, son bir kez daha gidiyordum.
Bir gün, dünyaya gözlerimi açtığım o ıssız topraklara, o dağ başına.
O acımasız kışa. O kurtlara, o köpeklere.
Kaldıysa birkaç insana da.

Neler mırıldanıyorsun, diye sordum.
Zap'ı, dedi.
Söylesen de biz de dinlesek, dedim.
Gözleri boşluğa dikili, tekdüze bir sesle okumaya başladı:

(Çeviri)

Söyleyin kayalar nerde Zap?
Bizden koptu uçurumlara düştü.
Söyleyin uçurumlar nerde Zap?
Eriyen karla ırmağa ulaştı.
Söyle ırmak n'oldu Zap'a?
Karaya çıktı, yollara düştü.
Yollar gördünüz mü Zap'ı?
Kamyona bindi kentlere göçtü.
Kentler nerde Zap?
Uzak gurbetlere düştü.
Gurbet, nerde Zap?
Kitap oldu okundu.
Kitaplar ne yazdı onun için?
At olup dağa çıktı.
Dağlar nerdedir şimdi Zap?
Kayalara vurdu nalları düştü.
Nallar nallar nerde atınız?
Nallar nerde atınız?

Sustu. Önündeki soğumuş çaydan bir yudum aldı. Devam edecek sandım, etmedi.
Vahap, Güzel, dedi. Çok güzel. Ama bu bizim bildiğimiz Zap'ın türküsü değildir.
Bu, benim Zap'ımdır okuduğum.
Ne, diyor dedim rehberime.
Vahap, Saçmalık, dedi. Bir Zap türküsü söylüyor, ama bu bizim bildiğimiz Zap türküsü değildir.
Bu son sözleri duyan o, elindeki çay bardağını yere çalıp diyor ki,
Biqeşidin herin, careke din jî li deriyê min nedin.

Cipten atladım.
İlk yaptığım, kente sırtımı dönüp, karşımdaki dağa bakmak.
Sümbül Dağı.
Bıraktığım gibi duruyor.
Kente doğru döndüğümdeyse, şaşalıyorum.
Çevrem insanlarla dolu. Tümü, benim gibi durmuşlar, dağa bakıyorlar.
Sırtımı dağa döndüğümde, bu kez, bakışlarını bana çeviriyorlar.
Sanki bir oyun oynuyoruz.
Neyse ki birazdan ortalık kararacak, hiçbir şey görülmeyecek.
Ne dağ, ne ben.
Ne bu dağ, ne bu insanlar.
Ne bu kışla, ne bu askerler.
Yalnızca bir uğultu, dağdan kopup gelen rüzgârın uğultusu çökecek kentin üzerine.
Bunu (yaşadığım için) biliyorum.

Cipten bavulumu alıp otele doğru yürümeye başladım.
Çevremdeki kalabalık orada, öyle donmuş, beni seyrediyordu.
İşte o anda çocuk–
Durmuş, bana bakıyor.
Sanki beklediği biri vardı da, o gelmiş.
Yavaş yavaş yaklaşıyor bana.
Elini, omzumda asılı çantaya dokunduruyor.
Çocuğu görerek gülümsüyorum.
Çocuk, bir eli çantada, Ne bu? diye soruyor.

Makine, diyorum. Yüzümde artan gülümseme. Fotoğraf makinesi, diyorum.
Çocuk elini çantadan çekerken,
Nerden gelirsin, diye soruyor.
Uzaktan, diyorum. Çok uzaktan.
İstanbul'dan mı, diyor çocuk.
İstanbul'dan, diyorum. Ama ordan da uzaktan.
Atın nerde, diyor çocuk.
Atım yoruldu.
Çocuk, At yorulmaz, diyor. Sen ciple gelmişen.
Doğru, at yoruldu, yarı yolda kaldı, ben Ciple geldim.
Burda at gerek. Ben yarın sana agamın atını getirem.
Getir, diyorum. Sonra dayanamayıp soruyorum: Ne yapacağız ki atı?
Çıkıp dağlara dolaşak, diyor çocuk.
Peki, getir dolaşak, diyorum.
Çocuk elimi yakalayıp alnına koyuyor. Terli alnına.
Bu gecelik bu kadar yeter, diyorum kendi kendime. Hadi, bakalım evlerimize.

Tanrı'nın seni kendinle baş başa, yapayalnız bıraktığı bu dağ başında ne düşler görüyorsun?
Çocukluğunu anımsıyor musun?
Deniz kıyısında, ayağında bir don, kızgın ağustos güneşinin altında, çakıllara basa düşe ilerlediğin denizde nereye gittiğini bilmeden yürüyüşünü, midyelerin kestiği ayacıklarını, denize atılışını, ilk kulaçlarını, yüzer gibi oluşunu, ayağın çakıllardan kesildiğindeki korkunu, çırpınışını, kıyıya doğru yarım yapıldak yüzüşünü, düşe kalka, boğazına kaçan deniz suyunun tadını, öksürüşünü, korkunu, ama bunu belli etmeyişini, sonra yağan yağmurları (aylar geçmiştir), akan selleri, dere yataklarında maden parçaları, paralar arayışını (arkadaşlarınla birlikte) sonra yağan karı, hiç durmadan yağan karı, okul yolunu, sıcak salebi ve yağlı poğaçayı, sonra okul dönüşü, yokuş aşağı, tahta çantanı kızak yapıp kayışını, eve dönüşünü, bir tokat yiyişini, çişini donuna kaçırışını, ölmek isteyişini, bu dünyada olmamak isteyişini

Kim ölmüş, diye sordum.
Bilmiyoruz, dediler.
Kaç kişi, diye sordum.
Ne zaman, dediler.
Her zaman, dedim. Bilmezler mi ki öldüren de bir gün gelir öldürülür.
Ama ölenlerden üçü çocuk, dedi gözyaşları içinde bir kadın.
Beşi de kadın, dedi bir erkek.
Bu dağ başında ne arıyoruz, dedim. Çekip gidelim burdan. Hemen gidelim.
Gidemeyiz, dedi rehberim. Daha işimiz bitmedi. Daha görecekleri-mizi görmedik. Burda, bu dağ başında, bu dağ başında yaşayan ve ölen insanların arasındayız. Onları görmezden gelemeyiz. Bunları saymadan, saptamadan, yazmadan, not düşmeden burdan gidemeyiz.

Sonra gecenin karanlığında kurşun parıltıları. Sonra gecenin sessizliğini tarayan mitralyözün sesi.
Sonra sessizlik.
İşte, burdayız, dedi. Gecenin bu kör noktasında.
Sus, dedi bir ses. Benim sesim.

Ben gördüm. Burda gördüm.
Gözlerimle gördüm. Hiçbir yerde görmediğim şeyleri burda gördüm. Dağın taşın yandığını gördüm.
Ağaçların kökünden söküldüğünü, damların çöktüğünü gördüm. Haykırışlarını duymayayım diye kulaklarımı tıkadım. Ama gene duydum. Benim haykırışlarım gibiydi. Benim haykırışlarıma benzemiyordu. Burda olmak istemezdim. Bunları görmek istemezdim. Ama gördüm. Dünyanın sonu muydu? Sanırım sonuydu. Ama yaşamın sonu değildi. Yaşam kıyametten sonra da sürer. Ben biliyorum. Ben bunu yaşadım. Daha önce de, şimdi de.

Buralarda avcı var mı?
Avcı mı? Burda mı? Avcı ne avlayacak burada? Av hayvanı ormanda saklanır. Burda, gördüğün gibi, orman yoktur, ağaç yoktur. İnsanları mı avlayacak avcı burda?
Ama av hayvanı olsa gerek.
Vardır. Evet, av hayvanı vardır.
Peki, onlar nerde saklanır?
Dağlarda.
Bu çıplak dağlarda mı?
Bilmez misin ki bu dağların ağaçları kayalardır.
Ma tu nizanî ku darên van çiyayan zinar in.

Sen, burda doğduğunu söylüyorsun, diyordu Vahap.
Bense burda öldüm. Sen, bir insanın birçok kez doğabileceğini söylüyorsun. Ben de sana,bir insanın birçok kez ölebileceğini söylüyorum.
Bir gün içinde bile, birkaç kez ölebilir insan.
Ben, onlardan biriyim.
Nasıl öldüğümü anlatayım istersen.
Hayır, anlatma, dedim. Her şeyi biliyorum.
Hiçbir şey bilmiyorsun, dedi Vahap.
Hiçbiriniz hiçbir şey bilmiyorsunuz. Bildiğinizi sanıyorsunuz. Bilmiyorsunuz. Belki ölümü biliyorsun. Ama ölümden bin beteri var. Onu bilmiyorsun. Hiçbiriniz. Hiçbiriniz.

Bu dağları görüyorsun ya, dedi rehberim; bu sarp, bu ağaçsız dağları, bu yabanıl dağları, bu korkunç, geçit vermeyen dağları, işte bu dağlarda kurtlar, köpekler ve insanlar yaşar. Baksan göremezsin onları; nerde yaşadıklarını bilemezsin ama, dağa tırmanacak olsan, şu ya da bu nedenle, birden karşına çıkarlar; ya onlar seni vurur ya sen onları öldürürsün. Kim atik davranırsa.
(Kime anlatıyorum bunları?)
Boşuna umutlanma, diye sürdürüyor konuşmasını. Dağın doruğuna hiçbir zaman varamazsın. Bugüne değin kimse varmamıştır.
Hiç kimse mi?
Birinin tırmandığı söylenir, ama doruğa ulaşıp ulaşmadığı bilinmez. Çünkü dönmemiştir.
Kimmiş o?
Bilmiyorum. Adını bilmediğim gibi, dağa ne zaman tırmandığını, onu dürbünle kimlerin izlediğini, nereye değin izlediklerini, doruğa varıp varmadığını, kurtlara mı, köpeklere mi yem olduğunu da bilmiyorum.
Doruğa varmışsa, orada nereleri gördüğünü, hattâ yaşayıp yaşamadığını da bilen yoktur.
Bu saçma öyküler de neyin nesi diyorum. Niçin anlatıyorsun bana bunları?
Bilesin diye, diyor. Saçmalığına saçma, ne var ki bu dağın öyküsü de böyledir işte.

Bu darmadağın akan suya bakıp sordum:
– Nedir bu?
– Bu yeni su, dedi rehberim. Henüz yatağını açamadı. Zamanla yatağını açacak; bir çay, bakarsın bir ırmak oluşacak. Hep böyle olur. Sonra o da kurur.

Benim anam nerde? Benim babam nerde? Benim kardeşlerim nerde? Benim köpeğim nerde? Benim evim nerde? Benim köyüm nerde? Benim dağlarım nerde? Ben nerdeyim? Burası nere?
Çevremde in-cin top oynuyordu. Ama bir ses bağıra çağıra bu soruları soruyordu.
Bu sesin fotoğrafını çekmek istiyordum. Bu soruları soranın fotoğrafını çekmek istiyordum.
Bunun için buraya gönderilmiştim.
Ama ses vardı, sesin sahibi yoktu.
Soruyu soranın fotoğrafını çekemeyeceğime göre, soruların fotoğrafını çekeyim, dedim. Ve öyle yaptım.
Issız tepelerin fotoğrafını çektim. Yanmış, yıkılmış köyün fotoğrafını çektim. Tepede güpegündüz uluyan kurtların fotoğrafını çektim. Yıkık bir evden içeri girip boş bir beşiğin fotoğrafını çektim.

Bir karabasan bu.
Elleri yüzleri yanmış insanlar, akın akın bana doğru geliyor.
Ölmüş annem de aralarında.
Yorgunsun oğul, biraz dinlensen, diyor.
Sonra, ardımda bıraktığım sevgilimi görür gibi oluyorum, Oralara gitme, oralarda ölme, diyen.
Birden, güneş dağın ardında batıyor.
Alacakaranlık:
Kayalıklar al kana boyanıyor. Kan rengi kayalıklar arasından döne dolana akan Zap.
Zap da kan rengi.
Bağırmak çığlık atmak istiyorum, atamıyorum.
Uyanmak istiyorum, uyanamıyorum.
Sonunda attım çığlığı ve uyandım – kan ter içinde.
Çığlığımı duyan olmamıştı – her zamanki gibi.

Çoğu kez, dağ başında, bir kayanın dibine çömelmiş, kendi kendimle konuşurken diyorum ki, Bulutlar dağıldığında doğu doruğunu göreceksin, dürbününü alıp bakacaksın, kayaların yer değiştirdiğini göreceksin, güneş gözlerini kamaştırdığında,
dürbününü indir, yoksa körelirsin.
Düş.
Gündoğumunda, bir kayanın dibine çömelmişim. Üzerimde kürk bir palto var. Titriyorum. Yanılıyorsunuz, kürk ısıtmaz. Dişlerim birbirine vuruyor. Aşağıda bir ırmak akıyor. Kurtlar uluyor. Görünürde hiçbir köy yok. Dumanı tüten hiçbir ocak yok. Gün doğuyor. Yavaş yavaş aydınlanıyor ortalık. İşte o zaman, aşağıda akıp giden ırmakta bir kayık görüyorum. Boynumda dürbünüm varmış. Dürbünü tutup gözlerime götürüp bakıyorum. Kayıkta yaşlı bir adam görüyorum. Tek başına. Büyük bir güçlükle ağını çekmeye çalışıyor.
Irmak sürüklüyor kayığı. Ağlar çok ağır olmalı. Dürbünü iyice ayarlıyorum. Gün bir hayli yükseldi.
Ağlarda kocaman balıklar. İnsan büyüklüğünde. Dürbünü yaklaştırıyorum. Hayır, balık değil bunlar. Ceset. Yüzlerce ceset. Bağırmak istedim, bağıramadım. Kaçmak istedim, kaçamadım. Uyanmak istedim, uyanamadım. Sonunda bir çığlık atmayı başardım. İhtiyar balıkçı elindeki ağı bırakıp bana baktı.
Bir anda, kayadan atlayıp ırmağın kıyısına varmıştım.
Bana, Korkma, dedi, bu ölülerden zarar gelmez.
Bakıyordum. Sanki ilk kez ben bakıyor, ben görüyor, ben konuşuyordum. Yalnız insanlarla değil, hayvanlarla, ağaçlarla, kayalarla

da konuşurum. Karlar üzerine yazabilir, karlar üzerinde uyuyabilirim. Kimseye ihtiyacım yok. Yalnızca bu insanlara ihtiyacım var. Onlar da benim gibi acı çekiyor çünkü. Onları yalnız ben anlarım. Hayır, anlayamam. Onları ben de anlayamam. Bana boş gözlerle bakıyorlar. Konuştuğumda ne bir soru soruyor, ne gülüyor, ne de ağlıyorlar. Şaşkın gözlerle bana bakıyorlar. Şaşkın gözlerle onlara bakıyorum. Onların gözüyle bakmak istiyorum. Kendime, onlara, dünyaya.

Bizim eski kitaplarımız şöyle der:
İnsan yurdunu bırakıp gider mi?
Bu dağlar senin yurdundur.
Kurt sürüye daldı diye insan sürüyü bırakıp gider mi?
Kuzular, toklular, koçlar, koyunlar tümü senindir.
İnsan ağlar oldu diye dizlerini döver mi?
Söyle, döver mi? Akılsız kafasını taşa vurur mu?
Oturup düşünmez mi?
El ele vermez mi?
Yaralıyım, yaralısın, yaralı, demez mi?
Hiç mi bi'şey demez, hiç mi konuşmaz, hiç mi hiç mi hiç mi...

Erkek, anahtarı karanlıkta çevirdi.
Gaz lambasının ışığında kendini bekleyen kadını gördü.
Kadın, Geldin mi, dedi.
Erkek yanıtlamadı.
Kadın, Sen değil misin, dedi.
Erkek, Sus, dedi.
Kadın, dağı, taşı, kurdu, köpeği uyandıran bir çığlık attı.
Tüfekler kurşun kustu.
Ölüler.
Lambalar da sönmüştü.
Gecenin karanlığında ölüleri gören olmadı.
Belki yalnızca köpekler.

Bu ne kar, diye sormuştum.
Hocam, sen daha beterini görmemiş miydin, diye sormuştu.
Bu henüz bahar.
Bahar mı, diye sormuştum. Kar baharı mı?
Handiyse, demişti Vahap. Kar baharı, kış baharı, ne dersen de.
Gökyüzü görülmüyor, demiştim. Bu ne mene bahar karı?
Birazdan açar Hocam, demişti, eliyle dağın görülür görülmez doruğunu göstererek. Az sonra açar. Ama gece, bakarsın yukardan kurtlar iner. Hiç belli olmaz. İşte o zaman karakıştır, karakanlıkış gelmiş demektir.

Burda zaman yoktur, dedi rehberim. Bilesin.
Bunu söyleme, dedim. Bunu hiçbir zaman söyleme.
Gerçeği söylüyorum, dedi.
Gerçeği hiç söyleme, dedim.
Burda, dedi inatçı rehberim, sabah olur, akşam olur, gece olur yatarsın, uyanırsın sabahtır, hep böyledir, hiç değişmez.

Dağlara, dağların yalçın kayalıklarına, bulutların içindeki doruğa baktı Avcı.
Birden bir ayaz çıkmıştı sanki, iliklerine değin ürperdi.
Zaman yoksa ne var burda, dedi çenesi titreyerek Avcı.
Bir an olsun duraksamadan yanıtladı rehber:
Ölüm var, dedi. Yalnızca ölüm var. Ölümün zamanı var mıdır?
Bilmiyorum, dedi Avcı.
Ben sana söyleyeyim, dedi rehberi, Yoktur.

Bir adım atıyorum. Atmadan önce düşünüyorum. Her zaman düşünmüşümdür. Özellikle karın üzerinde atarken. Kayıp düşmek var. Düşüp ölmek var. Ben düşünürüm, adımımı atarken: Nereye gideceğim? Gitmem gerekiyor mu? Gitmesem n'olur? Gidersem geri dönebilir miyim? Gittiğimde ne göreceğim? Kiminle konuşacağım? Bana ne anlatacak? Nasıl öldüğünü mü?
(Çünkü burda her şey ölüm.)
Beş koyunum, üç toklum vardı. İki de köpeğim. Önüme kattım. Şehre varıp satayım, aldığım parayla burdan kaçayım, dedim. Beş koyunum, üç toklum, iki köpeğim bir de ben şehre vardım. Koyunları sattım. Köpekleri bıraktım. Otobüse bindim. Hoşap Suyu'nda yolumuzu kestiler. Kim olduklarının ne önemi var? Ne param kaldı, ne canım. Köpeklerime yanarım.
Ben bu çaresiz insanoğlunu tanıdım.
Ona dedim ki, Gel beraber kaçalım.
Ben artık kaçamam, dedi. Hayatta bir defa kaçılır. Bak sen de buraya kaçmışsın. Geri dönme. Aramızda kal. N'aparsın, hayat bu.
Ben ilk adımı attığımda ikinci adımı da düşünürüm. Başka türlüsü elimden gelmez. Ben ilk adımı attığımda, onuncu, yüzüncü, bininci adımımı da bilirim. Zaten birkaç adım sonra sen sen değilsindir. Adımları atan sen değilsindir. Tetiği çeken sen değilsindir. Ama göz, sen istesen de istemesen de, yolları, dönemeçleri, yarları, dorukları görür ve böylece belleğine geçirir.
Hayat dediğin de bundan başka nedir ki?

NOT: Garip değil mi her yerde aynı insan olmak, aynı insanmış gibi algılamak?

Ve artık sen de olmayacaksın ben de olmayacağım
Ve artık karşılıklı oturup konuşmayacağız çayları yudumlayamayacağız
Ve artık kadınlar da ölecek bebeler bile ölecek
Ve artık Zap kıpkızıl akacak
Ve artık akıl yok olacak
Ve artık hep zulüm varolacak
Ve artık kar bile kan kırmızısı yağacak
Ve artık dağlarda türkü söylenmeyecek
Ve artık yalnız kurtlar uluyacak dağlarda
Ve artık kim kurt kim kuzu bilinmeyecek
Ve artık taş taş üstünde kalmayacak
Ve artık Zap getirip getirip kıyıya vuracak ölüleri o kimin olduğu bilinmeyen adları-sanları olmayan yüzleri tanınmaz ölüleri
Ve artık uzun dondurucu bir kış hiç bitmeyecek kış artık

O gece bir düş gördüm.
Ak sakallı bir ihtiyar odama giriyor, sırtındaki kocaman çuvalı odanın ortasına boşaltıyor ve bana,
Al işte istediğin malzeme, diyordu.
Odanın ortasındaki öbeğe baktığımda, bunların birer sözcük olduğunu görüyorum. Her biri bir nesne durumunda, değişik biçimlerde ve maddelerde binlerce sözcük. Niyet çeker gibi sözcükleri çekiyor, yanyana getiriyor, cümleler kuruyordum.
Birbiri peşisıra.
Böylece kitabımı yazmıyor, onu oluşturuyordum.
İhtiyara teşekkür etmek için döndüğümde, odada olmadığını görüyorum – ya da düşümde uyanıp kalkıyorum, yıkanıp abdest alıyorum (tövbe tövbe) bir çay demliyorum. Çay demlene dursun, sarı yapraklı hesap defterimi açıp yazmaya başlıyorum: Bir gün yolun bu sarp ıssız dağlara düştüğünde...

Buralara hiç yağmur yağmaz mı, diye sordu.
Yağar, dedim. Mevsimine göre.
Ne demek mevsimine göre, dedi.
Yağmur mevsiminden söz edildiğini duymamış olamazsın, dedim. Ölüm mevsiminden, öldürüm mevsiminden, korku mevsiminden, yangın mevsiminden, göç mevsiminden söz edildiğini de duymadın mı?
Duydum, dedi, duydum da hiç yaşamamıştım.
İşte şimdi yaşıyorsun, dedim.
Ölmemeye bak.
Bikin ku hûn nemirin.

Burda kuyu ne arasın, dedim. Burda her yerden su fışkırır.
Daha doğrusu kan ve su fışkırır. Görmüyor musun?
Burda mezarlık da yoktur, dedim.
Eskiden vardı, şimdi yok.
Eline bir kazma alıp kaz.
Göreceksin ki burda her yer mezarlıktır.
Buralara gelmişsin, bakıyorsun, görmüyor-sun.
İnsanlarla konuşmak istiyorsun, dillerini bilmiyorsun, dedim.
Hiç değilse, ölülerle konuş.

Sen bunları düşünde görmüş olmalısın, dedim.
Hayır, dedi, düşümde görmedim. Gözlerim açıktı.
Gözlerin açıkken düş görüyor olmalısın.
Hayır. Soğuktan tir-tir titriyordum.
Isınmak için cigara içiyordum.
Cigaranı, o donmuş parmaklarınla mı sarıyordun?
Hayır, cigaramı sen veriyordun bana. Çakmağınla da yakıyordun.
Ben mi?
Hatırlamaz gibi konuşma.
Sen de yanıbaşımdaydın. Sen de benimle birlikte gördün.
Peki, ben ne diyordum?
Sus, diyordun. Konuşma, sus, diyordun. Oraya bak, deyip elinle gösteriyordun.
Senin gösterdiklerini gördüm. Göstermediklerini de. Görmediklerini de. Ölüleri sarıp sarmalamadan, buz tutmuş toprağa birer çukur açıp gömdüklerini de.
Kadınların dövündüklerini, ağıtlarını da.
Sözcüklerini anlamıyordum ama ezgiyi anlıyordum.
Ölüm müziğini herkes anlar, öyle değil mi?
Gün batmak üzereyken ayrıldım.
Baktım, kurtlar, kanlı karı yiyor.

İşte sözcükler işte düşler işte düşünceler işte imler
işte imgeler işte simgeler işte öyküler
işte insanlar işte gözyaşları işte ölümler işte havyanlar işte dağlar
işte dereler işte ırmaklar işte göller işte tepeler işte tüfekler işte toplar
işte tanklar işte uçaklar işte helikopterler işte kayalar iste mağaralar
işte sözcükler sözcükler sözcükler

Şimdi bana bir kaynak makinesi gerek.
Bunları birbirine eklemek, bütünlemek için,
tüm bunları, yanyana, üstüste, sırtsırta, dişdişe, içiçe getirmek için
bir dünya için, bir dünya kurmak için.
Paramparça, acılı, korkunç ölümcül bir dünya için.

Çok uzun bir yolculuktu bu.
Yol boyunca, yalnız sarp kayaları ve akarsuları gördük.
Hiç insan görmedik.
Hiç ağaç görmedik.
Yalnızca köpekler.
Geceleri ise yalnız çakallar.

(Özet)

Türkü söylemeyi seviyorlar.
Silâh kullanmayı.
Bol yağlı pirinç pilavını.
Kilim dokumayı.
Çocuk doğurmayı.
Otlu peyniri.
Bahar güneşini.
Yıldızlara bakmayı.
Ata binmeyi.
Erkek kadın, kış günleri sürme çekmeyi.
Ağaçlardan, kavağı.
Hayvanlardan, tavşanı.
Köpeklerle birlikte yaşıyorlar, köpekleri sevmiyorlar.
Dağda ateş yakmayı seviyorlar.
– Özellikle geceleri –
Susmayı seviyorlar. Sessizliği.
Yağan karın sesini ve rengini seyrediyorlar.

Sanki dağa, güneşe ve ateşe tapıyorlar –

Haftanın günlerini bir garip bellemişler:
Bir Pazar günü, "Bugün Pazartesi" dediğinizde inanıyorlar.
Cuma derseniz inanmıyorlar.
Cumartesini hiç bilmiyorlar.

Toplama ve çıkarmayı biliyorlar.
Çarpma ve bölmeyi bilmiyorlar.
Kalem ve kâğıt kullanmıyorlar.
Her şeyi belleklerine yazıyorlar.
Belleklerinde toplayıp çıkarıyorlar.
Durmadan yalan söylüyorlar.
Çocukları seviyorlar.
– Bu dağları sevip sevmedikleri belli değil. –

Bizler de göçersek bu dağlar n'apar, diye düşünüyorlar sanki.
Ama düşündüklerini dile getirmiyorlar.
Kurtları düşman bellemişler. Ama yalnız kurtları değil.
İnsanları da.
Kurtları da öldürüyorlar, insanları da.
Tanrı'ya inanıyorlar. Başka da hiçbir şeye inanmıyor gibiler.
Çok az para kullanıyorlar. Çünkü paraları yok. Alış-verişleri, değiş-tokuş.
Güneş doğarken kalkıyorlar.
Koyun güdüyorlar – yalnız çocuklar –
Odun kesiyorlar – yalnız erkekler –
Yufka açıyorlar – yalnız kadınlar –

Gün battıktan kısa bir süre sonra yatıyorlar.

Ağaları var, zenginleri yok.
Çok karılılar. Dolayısıyla çok çocuklular.
Pek çok bebe pek çok çabuk ölüyor.
"Allah verdi, Allah aldı" deyip, kayıt düşmeden karda bir çukur kazıp gömüyorlar.
Doğumları gibi ölümlerinin de kaydı kuydu yok.
Ölen sanki hiç doğmamış gibi.
Her akşam yatmadan önce "Buna da şükür" diyorlar.
Tümünün gözü iyi görüyor.

Gözleri iyi görmeyenlerin bile gözlüğü yok. – Belki gördükleri her şeyi daha önceden gördükleri için ve yeni hiçbir şey görüş alanlarına girmediği için kullanmıyorlar gözlüğü.

Kadınlarının saçları uzun, kınasız ve bitli.

Gözleri kocaman, kara ve sürmeli.

SON DEYİ

Dağlar, ırmaklar, insanlar, ölümler, mecnunlar, avcılar, köylüler...
Çok yordular beni, diyor Adam.
Sözcükler demek istiyorsun, diyor Kadın.
Sözcükler de, diyor Adam. Haklısın. İster istemez.
Ama söz konusu olan her zaman bu değil miydi, diyor Kadın.
Hayır, diyor Adam. Her zaman bu değildi.
Yolculuğa bunun için çıkmamış mıydın, diyor Kadın.
Hayır, diyor Adam. Bu da vardı. Belki vardı. Olabilirdi. Ama amaç bu değildi.
Peki ya neydi, diye soruyor Kadın.
Yolculuğun kendisi, diyor Adam.
Demek öyle, diyor Kadın. Peki, şimdi bittiğine göre?
Biten ne, diyor Adam.
Yolculuk, diyor Kadın.
Gerçek yolculuk şimdi başlıyor, diyor Adam.
Bir kez daha mı çıkacaksın bu amansız yolculuğa, diyor Kadın.
İster istemez, diyor Adam.
Boşuna çabalama, diyor Kadın. Orda gördüklerini, duyduklarını, yaşadıklarını yazamazsın.
Ben de düşlediklerimi yazarım, diyor Adam. Her zamanki gibi, diyor Kadın.
Her zamanki gibi, diyor Adam.
Öyleyse hiç durma yaz, diyor Kadın. İşte kâğıt, işte kalem.

AÇIKLAMALAR

s. 13
Ji vir û pê de rê nîn e.
Qey tu nizanî?
Burdan öte yol yok.
Bilmez misin sen?

s. 14
Nexêr, tarîyeke mîna qeşayê. Reştarî.
Hayır, buz gibi bir karanlık.
Kapkaranlık.

s. 42
Mirov qet bêtiving diçe nêçîrê?
Tüfeksiz ava çıkılır mı hiç?

s. 43
Min hespê xwe ji tere anîye
Ben sana atımı getirmişim

s. 43
Te xezalek kuşt.
Wê xwedayê min ê mezin bi xezalekê te bikuje.
Sen bir ceylan avladın.
Ulu Mevlâm bir ceylanla avlar seni.*

* Mevlana

s.47
Were vir! Mere dûr!
Buraya gel! Uzağa gitme!

s. 54
Biqeşidin herin, careke din jî li deriyê min nedin.
Defolun gidin, bir daha da kapımı çalmayın.

s.60
Ma tu nizanî ku darên van çiyayan zinar in.
Bilmez misin ki bu dağların ağaçları kayalardır.

s. 75
Bikin ku hûn nemirin.
Ölmemeye bakın.

FERİT EDGÜ

Yaralı Zaman*

Bir Doğu Yolculuğundan Notlar

Anlatı

Ferit Edgü, ilk kez 1977'de yayınlanan *O [Hakkâri'de Bir Mevsim]* adlı romanında, Türkiye'nin Doğu'suna, sarp dağlarına, umarsız insanlarına bir ağıt yakmıştı. Melih Cevdet Anday'ın "gerçeğin inanılmaz bir düşe dönüştüğü, şaşırtıcı bir öykü" diye nitelediği *O*'dan tam otuz yıl sonra, Edgü ***Yaralı Zaman***'la yeniden Doğu'ya dönüyor. Bu kez, hiç de düşsel olmayan Hakkâri'de bir yolculuğa çıkıyor.

8.00

ISBN 978-975-570-511-8

*SEL